

Tjänsteskrivelse

2024-06-03

Diarienummer: 24ON72

Handläggare:

Elin Fridell
026-421 32 20
elin.fridell@gavle.se

Nämnd:

Omvårdnadsnämnden

Förenklat beslutsfattande för vissa insatser enligt socialtjänstlagen

Förslag till beslut

Att uppdra till sektor Valfärd att tillsammans med sektor Styrning och Stöd planera för en övergång där kundtjänst hanterar förenklat beslutsfattande för vissa insatser enligt socialtjänstlagen,

Att justera ålderskriterierna, som idag är 65 år till 75 år, samt

Att sektor Valfärd i samråd med sektor Styrning och stöd, tar fram förslag till nödvändiga justeringar av besluts- och delegationsförteckningen.

Sammanfattning av ärendet

2018 infördes ett tillägg i SoL (Socialtjänsten) rörande att socialnämnden erhöll befogenhet att erbjuda hemtjänstinsatser till äldre personer utan någon föregående behovsprövning. Bestämmelsen i 4 kap. 2 a § gäller för hemtjänstinsatser och är frivillig för kommunerna att tillämpa.

Omvårdnadsnämnden i Gävle kommun beslutade i november 2018, dnr 18ON283, att fr o m 1 maj 2019 införa förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre gällande insatserna städ, tvätt, inköp, matdistribution, trygghetstelefon samt avlösning i hemmet enligt socialtjänstlagen.

Statistiken visar att förenklat beslutsfattande har haft ett svagt genomslag i Gävle kommun och omkring 2-3% av aktuella kunder har ansökt om bistånd i denna form.

Vidare visar statistiken att ca 60% av de kunder som erhållit bistånd enligt SoL 4 kap. 2 a § har varit över 80 år.

Under våren 2024 har en kartläggning gällande förenklat beslutsfattande genomförts samt presenterats för Omvårdnadsnämnden, (dnr 24ON72). Vidare har tjänstemän från biståndsenheten SoL samt från kundtjänst haft avstämning med varandra där man varit överens om att det vore möjligt att flytta över arbetsuppgifterna kring förenklat beslutsfattande till kundtjänst samt att en sådan förändring skulle spara resurser från biståndsenheten SoL. För att detta skall vara möjligt krävs dock att delegationsordningen ses över och justeras, vilket behöver ske i dialog mellan Omvårdnadsnämnden och ansvarig chef på kundtjänst.

Ytterligare ett förslag är att höja ålderskriterierna som idag är 65 år till 75 år. Detta då Gävle kommun redan idag erbjuder enklare praktisk hjälp utan bistånd via Gävle kommuns fixarteam, till bland annat äldre personer över 75 år.

Bakgrund

2018 infördes ett tillägg i SoL (Socialtjänstlagen) rörande att socialnämnden erhöll befogenhet att erbjuda hemtjänstinsatser till äldre personer utan någon föregående behovsprövning. Bestämmelsen i 4 kap. 2 a § gäller för hemtjänstinsatser och är frivillig för kommunerna att tillämpa.

Inom begreppet *hemtjänst* kan såväl personlig omvårdnad som service ingå. Det kan vara ledsagning eller andra insatser som behövs för att bryta isolering eller insatser för att den enskilde ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet. Vidare kan det även vara insatsen trygghetslarm/trygghetstelefon. Av tillägget framgår att samtalsstöd och rådgivning kan erbjudas med stöd av 4 kap. 2 a § SoL. Det är upp till kommunerna själva att avgöra vilka typer av hemtjänstinsatser, och i vilken omfattning dessa ska erbjudas äldre personer enligt den nya bestämmelsen. Korttidsplatser omfattas dock inte av bestämmelsen.

Enligt lagstiftaren ligger det inom kommunernas befogenheter att i sina riktlinjer för handläggning närmare precisera vilken ålder som kan anses vara vägledande vid handläggningen av olika typer av ärenden om ansökningar om hjälp och stöd till äldre. Med den nya bestämmelsen görs ingen föregående behovsprövning. Det kommunen har att förhålla sig till är att den som ansöker om en sådan hemtjänstinsats uppfyller de kriterier som kommunen själva har fastställt i sina *riktlinjer*.

Syftet med befogenheten om förenklat beslutsfattande för äldre är att förstärka inslagen av förebyggande insatser genom att generella hemtjänstinsatser tillgängliggörs i ett tidigt skede, vilket lagstiftaren bedömer också kan minska eller skjuta upp behovet av mer omfattande äldreomsorg.

Förenklat beslutsfattande enligt 4 kap. 2 a § kräver i jämförelse med 4 kap. 1 § en högre arbetsinsats samt ett större ansvar av utföraren. Detta då det är utföraren som skall genomföra en kartläggning av livssituation, kontaktuppgifter, hälsa och behov för att kunna verkställa beslutet. Så snart kunden har behov av insatser som inte omfattas av förenklat beslutsfattande, ska en traditionell handläggning göras av en biståndshandläggare.

Införandet av förenklat beslutsfattande i Gävle kommun

Omvårdnadsnämnden i Gävle kommun beslutade i november 2018 att införa förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre med början 1 maj 2019 gällande insatserna städ, tvätt, inköp, matdistribution, trygghetstelefon samt avlösning i hemmet enligt socialtjänstlagen. Enligt följande kriterier för den enskilde:

- är över 65 år och folkbokförd i Gävle kommun,
- själv kan ansöka om en eller flera av de insatser som omfattas av förenklat beslutsfattande,
- inte behöver andra insatser om insatser inom hjälp i hemmet
- själv kan vara delaktig i utformningen av sin genomförandeplan,

samt:

- att ge sektorn mandat att kunna utöka insatser som omfattas av förenklat beslutsfattande när så bedöms lämpligt.

Utredning

Nedan följer en sammanställning av statistik, omvärldsbevakning samt slutsats och vidare rekommendationer.

Statistik

Nedan tabell visar fördelningen av brukare (antal samt procent) som erhållit beslut enligt SoL. 4 kap. 1,2a§§ i Gävle kommun under tidsperioden 2020–2023.

Typ av beslut	2020		2021		2022		2023	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%

4 kap. 1§	4169	97,02 %	4298	96,89%	4124	97,84%	4298	97,77%
4 kap. 2 a§	128	2,98%	138	3,11%	91	2,16%	98	2,23%
Totalt	4297		4436		4215		4396	

Nedan tabell visar hur stor andel av de kunder som har erhållit beslut enligt SoL 4 kap. 2 a § som har varit över 80 år.

Kunder över 80 år	2020		2021		2022		2023	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
4 kap. 2 a§	77	60,16%	87	63,04%	59	64,84%	57	58,16%

Omvärldsbevakning

En omvärldsbevakning har genomförts hos några av kommunerna i jämförelsenätverket R9. De kommuner som har granskats är: Linköping, Norrköping, Eskilstuna, Västerås, Uppsala och Jönköping. Det framkommer att två av dem, Linköping samt Jönköping, erbjuder förenklat beslutsfattande. Linköping har nyligen beslutat att höja ålderskriteriet från 75 år till 80 år, medan Jönköping liksom Gävle har 65 år. Kommunerna Norrköping, Eskilstuna, Västerås samt Uppsala erbjuder inte förenklad biståndshandläggning utan hänvisar i stället till sin "fixarservice" som ett alternativ till att få visst stöd och hjälp utan beviljat bistånd.

Utvärdering

Det har från lagstiftaren framförts att förenklat beslutsfattande enligt SoL 4 kap. 2 a § skall utvärderas, men det har ännu inte publicerats någon sådan rapport. I dagsläget är det därför svårt att dra lärdomar och slutsatser utifrån ett nationellt perspektiv. Det har inte heller genomförts någon mer djupgående analys kring utfallet av förenklat beslutsfattande lokalt i Gävle kommun sedan dess införande 2019. Utifrån att det inom sektor Valfärd pågår ett arbete kring införandet av den nya socialtjänstlagen som kommer 2025 och som lägger stor vikt vid förebyggande arbete, så kan det vara en god idé att en sådan utvärdering samordnas tillsammans med projektledningen för detta.

Överflytt till kundtjänst

Under våren 2024 har verksamheterna biståndsenheten SoL och kundtjänst haft avstämning med varandra där man har varit överens om att det vore möjligt att flytta över arbetsuppgifterna kring förenklat beslutsfattande till kundtjänstens medarbetare.

Denna förändring skulle kunna spara resurser från biståndshandläggarna som i stället kan läggas på de ärenden som föregås av behovsprövningar.

För att detta skall vara möjligt krävs dock att delegationsordningen ses över och justeras, vilket behöver ske i dialog mellan Omvårdnadsnämnden och ansvarig chef på kundtjänst.

Slutsats samt vidare rekommendationer

Gävle kommuns kundtjänst bör ta över ansvaret att registrera beslut enligt SoL 4.kap 2 a § i stället för biståndsenheten SoL som idag handlägger dessa ärenden. Denna organisatoriska förändring skulle dels vara mer kostnadseffektiv, dels positiv för våra medborgare som skulle få sitt förenklade biståndsbeslut direkt vid första kontakten med kundtjänst. Förändring bedöms kunna göras även om förenklad biståndshandläggning ännu inte har utvärderats mer djupgående då förändringen främst är organisatorisk.

För att möjliggöra detta behövs det tas fram förslag till nödvändiga justeringar av besluts- och delegationsförteckningen vilket tjänstemannaorganisationerna inom sektor Valfärd och sektor Styrning och stöd föreslås samordna tillsammans.

Lagstiftaren har framfört att förenklat beslutsfattande enligt SoL 4 kap. 2 a § skall utvärderas, men det har ännu inte publicerats någon sådan rapport. Det är därför svårt att dra lärdomar och slutsatser utifrån ett nationellt perspektiv. Förenklat beslutsfattande har heller inte utvärderats lokalt i Gävle Kommun sedan dess införande 2019. Utifrån att det inom sektor Valfärd pågår ett arbete kring införandet av den nya socialtjänstlagen som kommer 2025 och som lägger stor vikt vid förebyggande arbete, så kan det vara en god idé att en sådan utvärdering samordnas tillsammans med projektledningen för detta.

Av den omvärldsbevakning som gjorts har det framgått att två av de sex kommuner som granskats likt Gävle har förenklat biståndshandläggande. Övriga fyra kommuner erbjuder inte förenklat bistånd utan hänvisar till olika slags "fixarservice" som ett alternativ till att få visst stöd utan biståndsbeslut. Av de två kommuner som erbjuder förenklat biståndsbeslut så har Linköping nyligen höjt sitt ålderskriterium från 75 till 80 år medan Jönköping har 65 år. Gävle sticker ut och erbjuder både möjligheten att ansöka om insatser genom förenklad biståndshandläggning och fixarservice.

Gävle kommuns fixarservice vänder sig till den som är 75+ (eller yngre med funktionshinder som omfattas av LSS och bor i eget hem) och erbjuder extra hjälp med små praktiska saker, dvs förebyggande arbete i samma anda som förenklad biståndshandläggning vars syfte är att vara förebyggande. Vidare är det i mångt och mycket samma målgrupp och det förefaller sig av den anledningen naturligt att det är samma ålderskriterier.

Linköpings kommun har nyligen höjt ålderskriteriet för förenklad biståndshandläggning från 75 till 80 år, vilket även Gävle kommun skulle kunna göra. Statistiken visar att omkring 60% av de kunder som erhållit förenklat bistånd i Gävle kommun har varit 80 år eller äldre, vilket är en indikator att det är någonstans däromkring ålderskriteriet bör ligga, snarare än 65 år som det är idag. Det finns dock vissa risker i att höja ålderskriteriet för högt eftersom det förebyggande arbetet, riskerar att få mindre effekt. Förslaget är därför att höja ålderskriteriet från 65 år till 75 år, så att det är samma ålderskriterium som till Gävle kommuns fixarservice.

En rekommendation är därutöver att i kommande utvärdering även kartlägga hur förenklad biståndshandläggning skulle kunna få större genomslag hos de kunder som ansöker om insatser och som uppfyller kriterierna.

Magnus Höjer

Sektorchef

Välfärd Gävle